

Programma's voor economisch onderzoek: Het PR-bedrijfsbegrotingsprogramma BBPR

M.A. van der Meulen (onderzoeker sectie bedrijfsbeheer PR)
J. M.A. Nijssen (onderzoeker sectie economie PR)

Als laatste in de reeks artikelen over programma's voor economisch onderzoek komt het PR-bedrijfsbegrotingsprogramma BBPR aan de orde. Met het BBPR kan het bedrijfssaldo en het arbeidsinkomen van een melkveebedrijf berekend worden. Op het moment is een PC-versie van het programma in gebruik bij de voorlichtingsdienst en andere organisaties. Op het PR is de laatste jaren echter doorgewerkt aan een nieuwe, uitgebreidere versie van dit programma. Het wordt voorlopig alleen gebruikt voor onderzoek bij het PR en IKC-RSP. Dit artikel gaat in op de bedrijfsbegroting in het algemeen en op de mogelijkheden van het nieuwe BBPR in het bijzonder.

Uitgangspunten

Het BBPR berekent de bedrijfseconomische rentabiliteit. De opbrengsten en de kosten moeten daartoe zo goed mogelijk in beeld gebracht worden. De deelprogramma's, die opbrengsten en kosten uitrekenen voor alle mogelijke bedrijfssituaties, zijn in BBPR samengebouwd. In figuur 1 is de samenwerking tussen de deelprogramma's weergegeven. Ook is het mogelijk in plaats van het gebruiken van een deelprogramma zelf kosten en opbrengsten in BBPR in te voeren. De deelprogramma's zijn in deze reeks al eerder aan de orde geweest. Per deelprogramma is tussen haakjes een verwijzing naar de beschrijving in eerdere artikelen opgenomen. Eerst nog even de nadruk op de twee belangrijkste uitgangspunten van de deelprogramma's:

Vervangingswaarde theorie

Het programma berekent economische gegevens op basis van de vervangingswaarde. Dat betekent dat de kosten voor bijvoorbeeld de afschrijving van een stal niet zijn gebaseerd op de oorspronkelijk betaalde prijs voor die stal, maar op de nieuwwaarde van een vervangende stal, de vervangingswaarde. Voor het voortbestaan van het bedrijf is het immers van belang dat op tijd een nieuwe stal gebouwd kan worden, voor de dan geldende kosten en naar de dan geldende eisen. Daarom wordt de afschrijving bepaald op basis van de kosten voor de vervanging van de stal op dit moment. Op deze wijze wordt duidelijk of de bestaande bedrijfsopzet bedrijfseconomische perspectieven biedt.

Normatieve basis

De berekeningen van kosten en opbrengsten gebeuren op normatieve basis. Voor de krachtvoerkosten bijvoorbeeld wordt met behulp van het programma Normen Voor de Voederveorziening bepaald hoeveel krachtvoer in een bepaalde situatie nodig is.

Er wordt daarbij uitgegaan van de opgegeven bedrijfsomstandigheden bij een goede bedrijfsvoering. Wanneer in werkelijkheid meer krachtvoer wordt gegeven dan wordt dat binnen het BBPR als verspilling gezien, en dus niet in rekening gebracht.

Normatief niet verplicht

In BBPR en de deelprogramma's wordt bij ieder bedrijfs onderdeel de mogelijkheid geboden om af te wijken van de normatieve basis. Hiervoor zijn twee mogelijkheden:

- Afwijken van de door BBPR of door het deelprogramma voorgestelde norm, wat betreft bijv. het vermogen van de tractor. Hierdoor ontstaan hogere of lagere kosten en opbrengsten. Moeilijk is aan te geven of het hier altijd verspillingen betreft, omdat ze ook door afwijkende bedrijfsomstandigheden noodzakelijk kunnen zijn.
- Niet gebruiken van de deelprogramma's, maar zelf kosten en opbrengsten invoeren voor bepaalde bedrijfs onderdelen. Door deze optie is het mogelijk de vervangingswaarde theorie te verlaten, wat nuttig kan zijn in geval van beslissingen omtrent bijvoorbeeld bedrijfsbeëindiging. Bij het berekenen van alternatieve bedrijfssituaties zal BBPR, in tegenstelling tot de

met deelprogramma's berekende waarden, het ingevoerde bedrag constant houden.

Opbrengsten

Voor de berekening van het bedrijfssaldo en de arbeidsopbrengst wordt gestart met een berekening van de opbrengsten. De belangrijkste opbrengstenposten zijn het melkgeld (Januari 1990) en de omzet en aanwas (Maart 1990).

Toegerekende kosten

Toegerekende kosten zijn die kosten die direct toe te rekenen zijn aan de bedrijfsomvang. Daardoor zijn toegerekende kosten ook op korte termijn te wijzigen. De belangrijkste kosten van deze soort zijn de voerkosten. Voor het programma BBPR worden de voerkosten bepaald met het programma Normen Voor de Voedervoorziening (o.a. Maart 1990). De nieuwe versie van het programma Normen Voor de Voedervoorziening wordt in september geïntroduceerd en zal zo snel mogelijk in het BBPR ingebouwd worden. Een aantal andere voorbeelden van toegerekende kosten zijn kosten voor de dierenarts, aankoop van kunstmest en berekende rentekosten voor het vee.

Niet toegerekende kosten

De niet toegerekende kosten zijn kosten die door hun aard niet direct te koppelen zijn aan de bedrijfsomvang. Dit wordt veroorzaakt doordat deze kosten niet op korte termijn gewijzigd kunnen worden. Voor het berekenen van niet toegerekende kosten zijn ook een aantal deelprogramma's gemaakt (September 1990). De deelprogramma's zijn in het programma BBPR opgenomen. Uitzondering daarop zijn de programma's van het IMAG voor berekening van de vervangingswaarde van de stal en van de mestopslag. Van deze twee programma's zijn afgeleides gemaakt die in het BBPR zijn ingebouwd.

Mineralenbalans

Met de mineralenbalans zoals die door het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) is ontwikkeld kan de aanvoer en afvoer van N, P en K op het bedrijf gevolgd worden. Het systeem van de mineralenbalans is in 1989 door het PR in het computerprogramma MINBAL gevat (Juli 1990). Door de inbouw van MINBAL in het BBPR wordt zo niet alleen een berekening van saldo en arbeidsopbrengst gemaakt, maar ook de bijbehorende mineralenbalans berekend.

Op het PR wordt momenteel hard gewerkt om alle modellen uit te breiden met de mineralenstromen

voor N, P en K, zodat niet alleen duidelijk wordt hoeveel mineralen in het bedrijf verloren gaan, maar ook in welke onderdelen van het bedrijf deze verliezen optreden. Ook gegevens over ammoniakuitstoot en stikstof uitspoeling zullen in het BBPR opgenomen worden.

Toepassing

Door de directe koppeling van het BBPR aan de deelprogramma's is het mogelijk een snelle bedrijfsanalyse uit te voeren. Door vergelijking van de gerealiseerde bedrijfsresultaten met de berekende norm, kan bekeken worden in hoeverre het bedrijf de mogelijkheden benut. Deze vergelijking dient gebaseerd te zijn op zowel de technische als de economische kengetallen. Met het BBPR kunnen van te voren de gevolgen van de veranderingen in de bedrijfsvoering begroot worden. Door de integratie van alle deelprogramma's in BBPR, worden alle veranderingen in kosten en opbrengsten die ontstaan door de alternatieve situatie meegenomen in de berekeningen van de deelprogramma's. Bij het bekijken van de alternatieven moet wel in het achterhoofd meespelen in hoeverre in de uitgangssituatie aan de norm voldaan werd. Het is immers niet aannemelijk dat, als een grote afwijking van de norm bestond, deze in de alternatieve situatie niet meer zal bestaan, als er geen maatregelen genomen worden.

De met het BBPR berekende kengetallen kunnen vervolgens gebruikt worden in het door het PR ontwikkelde financieringsprogramma FIBER (Februari 1991).

Toekomst

De nieuwe versie van BBPR zoals die in dit artikel beschreven is, is op dit moment niet beschikbaar op PC. Op korte termijn zal een PC-versie ontwikkeld worden, zodat een directe koppeling gemaakt kan worden met de nieuwe versie van de Normen Voor de Voedervoorziening. In de huidige vorm wordt het programma binnen het PR en het IKC-RSP veelvuldig gebruikt voor economisch onderzoek.

Figuur 1 Normen voor de Voederveorziening

